

Vatten som resurs

Jorden kallas ibland "den blå planeten" eftersom ytan till 2/3 består av vatten. Det mesta är saltvatten. Endast en bråkdel kan användas som dricksvatten och matlagning eller för bevattning inom jordbruket. Vatten är också viktigt för mycket annat som fiske, transporter, elproduktion och rekreation som bad.

För oss i Sverige är rent och friskt vatten en självklarhet, det är bara att vrida på kranen. Men globalt sett ser det helt annorlunda ut. Det är bara i få länder som man kan dricka rent vatten direkt ur kranen. Ofta duger det endast till disk och tvätt. Det innebär att man behöver köpa dricksvatten i affärer eller gå flera kilometer för att hämta vatten ur en brunn.



En bråkdel är sötvatten

Av allt vatten på Jorden är det ungefär 3 % som är sötvatten. Resten är saltvatten i haven. Av den lilla mängden sötvatten är det mesta (87 %) bundet i inlandsisar, glaciärer, i marken eller på annat sätt som gör att vi människor inte kommer åt det.

Hur använder människan sötvattnet?

En människa kan leva upp till tre veckor utan mat, men endast 7-10 dagar utan vatten. Därför är sötvatten världens viktigaste livsmedel.

Men det är också nödvändigt på många andra sätt. Sötvatten behövs till boskap, odlingar och industrier. Globalt sett används 70 % till jordbruk, 20 % till industrier, och endast mindre än 10 % inom hushållen.

Vattenförbrukningen i Sverige är 160 liter per person och dygn medan det i exempelvis Etiopien bara är 10-20 liter.

I många varma länder är bevattningen inom jordbruket mycket viktig. Grödor som kräver stor mängd vatten är ris och bomull samt även vete.

Sötvatten behövs inom olika industrier, där många fabriker ligger vid sjöar och floder just för att ha god tillgång på vatten. I många floder finns dammar och vattenkraftverk som ger elektricitet. Textilindustrin använder vatten vid färgning och tvätt. Pappers- och kemiindustrin är andra stora vattenanvändare.

I sjöar och floder, men också i konstgjorda dammar, fångas stora mängder fisk, som är en viktig proteinkälla. Att fiska eller odla fisk i dammar är oftast billigare än att föda upp boskap eller köpa kött. Fiske i sötvatten är därför mycket viktigt för många människor i fattiga länder.



Det har blivit bättre

Vi i Sverige slipper idag många av de problem som fortfarande finns på andra platser i världen.

Avloppsvattnet från toaletter släpptes tidigare ut orenat i vattendragen. Detta ledde till algbloomning, igenväxning och bottendöd. Bakterier från avloppen kunde också ge olika vattenburna sjukdomar.

Även orenat industrivatten släpptes ut vilket förgiftade sjöar och vattendrag så att fisken dog.

Med ökad kunskap, nya lagar och rening har vattenkvaliteten blivit betydligt bättre i Sverige sedan 1970-talet. Livet i vattnen har återhämtat sig.

Tyvärr pågår samma förstörelse av vatten, fast på andra platser i världen. De industrier där våra kläder eller läkemedel idag tillverkas släpper ofta ut orenat vatten som förgiftar vattendragen.

Men det finns andra problem

Trots förbättringarna finns det problem i Sverige. Fortfarande lider vissa vatten av övergödning, framförallt gäller det kuster och Östersjön. Utsläpp av näring från exempelvis avlopp och jordbruksmarker behöver minska.

Trots att nedfallet av svavelsyra minskat kraftigt är markerna ännu försurade. Kalkning av kvantsystemen kommer att behöva fortsätta under 50 år för att de inte ska försuras och fiskarter försvinna. Från bilavgaserna bildas salpetersyra som fortfarande är ett problem.

Det finns ofta kraftverk och dammar i vattendragen som gör att fiskar inte längre kan förflytta sig. Det bidrar till att arter





som exempelvis lax och ål minskar och riskerar att försvinna. Vandringshindren behöver åtgärdas så att fiskar och andra djur åter kan vandra.

Miljögifter finns i textilier, elektronik eller gamla "sopptippar". Dessa kommer ut i vattenmiljön, koncentreras i näringskedjorna och kan förorena grundvatten. Dagvatten från vägar, parkeringsplatser och industriområden sköljer med föroreningar till vattendrag och sjöar.

Klimatförändringar kan leda till kommande problem som mer torka eller översvämningar.

Hur arbetar Marks kommun med vatten?

Miljönämnden ska verkställa riksdagens beslut och se till att lagar som miljöbalken och livsmedelslagen följs. Kommunen ska också arbeta för att vattenmiljöerna ska uppnå "god ekologisk status" enligt EU:s vattendirektiv. Miljöenheten i Marks kommun arbetar med skydd av vatten inom flera områden: Miljöskydd, hälsoskydd, livsmedel och naturvård.

Tekniska nämnden sköter flera viktiga vattenfrågor. De ansvarar både för det kommunala dricksvattnet och avloppsreningsverken. Dessutom har de hand om dagvatten från tak, vägar och asfalterade ytor.



Grödleik i dagvattendamm.



Exempel på miljönämndens arbetsområden

Miljöskydd: Tillsyn av företag med risk för utsläpp till ytvatten. Tillsyn av förorenad mark med risk för förorening av grund- och ytvatten. Klagomål på nedskräpning nära vattendrag.

Hälsoskydd: Tillstånd för enskild avloppsanordning. Kontroll av badvatten vid kommunala badplatser.

Livsmedel: Tillsyn av dricksvatten hos exempelvis restauranger, caféer och skolkök.

Naturvård: Kalkning av försurade sjöar och vattendrag. Vattenprovtagning. Fiskevårdsåtgärder som att ta bort vandringshinder eller lägga ut lekgrus i vattendrag för att gynna öring och lax. Restaurering av dammar för groddjur.



Läs mer

Marks kommun: www.mark.se

Vattenmyndigheten: www.vattenmyndigheterna.se

Lygnerns vattenråd: www.vattenorganisationer.se/lygnernsvr

Viskans vattenråd: www.viskan.nu



Sjökalkning.



Vårt livsviktiga vatten

Information om skydd och bevarande av sötvattensekosystem i Marks kommun

